
FORVALTNINGSMÅL FOR HJORT - HARAM KOMMUNE – 2025 – 2028

Måldokument for hjorteforvaltning

Norsk hjortesenter 10.02.2025

Måldokument for hjorteforvaltning

Forvaltningsmål for hjort for Haram kommune er kommunen sitt måldokument og retningslinjer for hjorteforvaltninga i kommunen framover. Det byggjer på vurderingar av korleis bestandsutviklinga har vore utifrå tilgjengelege data og korleis ein ynskjer den vidare framover.

Samandrag

Hjorten er ein viktig utmarksressurs i Haram kommune. Bestanden skal forvaltast slik at det sikrar grunnlaget for ei langsiktig og stabil hausting av hjort som ein ressurs for jakt, naturopplevingar, matproduksjon og næringsutvikling. Dette utan at konfliktnivået i høve nærings- og andre samfunnsinteresser vert for stort. Forvaltninga skal og sikre bestandar med sunne og friske dyr i god kondisjon utifrå dyra sin eigenverdi.

Haram kommune skal, jf. kapittel 6:

- Ha ei grunneigarstyrt og kunnskapsbasert forvaltning.
- Arbeide for auka samarbeid om forvaltning gjennom bestandsplanar
- Redusere tettleiken på hjortestammen
- Snu den negative utviklinga for slaktevekter
- Betre kjønnsbalansen i hjortebestanden. Sett hjort-forholdet mellom kolle og bukk skal vere stabilt godt under 1,5
- Auke gjennomsnittsalderen til dei vaksne dyra i bestanden. Kalv og ungdyr skal utgjere ein stor del av det samla jaktuttaket.

Foto: Jon Anders Stavang.

Innhald

Norsk hjortesenter 06.02.2025	1
Måldokument for hjorteforvaltning.....	1
Samandrag.....	2
1 Føremål - bakgrunn for utarbeiding av forvaltningsmål	5
1.1 Viltlova (LOV-1981-05-29 nr. 38: Lov om jakt og fangst av vilt).....	6
1.1.1 § 1. Lovens formål.....	6
1.2 Naturmangfaldlova (LOV-2009-06-19 nr.100: Lov om forvaltning av naturens mangfold)	6
1.2.1 § 1. Lovens formål	6
1.2.2 § 5. Forvaltningsmål for arter	7
1.2.3 § 8. Kunnskapsgrunnlaget	7
1.3 Dyrevelferdslova (LOV-2009-06-19-97: Lov om dyrevelferd)	7
1.3.1 § 1. Formål.....	7
1.3.2 § 3. Generelt om behandling av dyr	7
1.4 Skogbrukslova (LOV-2005-05-27-31: Lov om skogbruk)	7
1.4.1 § 9. Førebyggjande tiltak.....	7
1.5 Nasjonal strategi for forvaltning av hjortevilt	8
1.6 Hjorteviltforskrifta (FOR-2016-01-08-12: Forskrift om forvaltning av hjortevilt).....	8
1.6.1 § 1 Formål.....	8
1.6.2 § 3. Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr.....	8
1.6.3 § 4. Interkommunalt samarbeid	9
2 Bestandsutvikling og status	9
2.1 Fellingsstatistikk.....	9
2.1.1 Fellingsstatistikk 1986 - 2024.....	9
2.1.2 Fordeling av avskytinga	10
2.1.3 Kjønnfordeling i jaktuttaket.....	11
2.1.4 Fordeling av avskytinga på kjønns og aldersgrupper	12
2.2 Sett Hjort registreringar.....	12
2.2.1 Sett hjort per jegerdag og tal felte hjort	13
2.2.2 Sett kalv pr kolle.....	14
2.2.3 Sett Kolle pr. bukk.....	15
2.2.4 Sett spissbukk pr bukk	16
2.3 Slaktevekter kalvar og ungdyr.....	16

2.3.1	Slaktevekter for kalvar	17
2.3.2	Slaktevekter for ungdyr	17
2.4.	Samandrag bestandsutvikling og status.....	18
3	Bestandsstruktur og vektutvikling	18
3.1	Resultat frå overvakingsprogrammet for hjort	18
3.1.1	Vektutvikling hjå kalvar og ungdyr.....	18
3.1.2	Reproduksjonsevna i hjortebestandane	19
3.1.3	Alderen til dyra hjortebestandane.....	20
3.2	Årsaker til reduksjon av vekt og kondisjon.....	20
3.2.1	Beitekonkurranse.....	20
3.2.2	Alderen til dyra i bestandane	20
4	Skader på jordbruksareal, skog, hagebruk m.v.	22
4.1	Beiteskadar på jordbruksareal.....	22
4.2	Beiteskadar på skog	22
4.3	Skadar i hagar m.v.	23
4.4	Påkøyringar.....	23
5	Organisering, valdstruktur og områdebruk.....	25
5.1	Dagens valdstruktur og organisering	25
6	Forvaltningsmål og tiltak i planperioden.....	25
6.1	Hovudmål	25
6.2	Delmål	26
6.2.1	Bestandsretta og grunneigarstyrt forvaltning av hjortebestandane	26
6.2.2	Redusere omfanget av arealbrukskonfliktar i høve andre interesser.....	26
6.2.3	Redusere bestanden og legge til rette for eit stabilt jaktuttak	26
6.2.4	Auke andelen eldre hanndyr i bestanden.....	27
6.2.5	Auke gjennomsnittsalder til dyra i bestanden.....	27
6.3	Tiltak.....	27
6.3.1	Bestandsretta og grunneigarstyrt forvaltning av hjortebestandane	27
6.3.2	Forvaltninga skal vere kunnskapsbasert.....	27
6.3.3	Redusere omfanget av arealbrukskonfliktar i høve andre interesser.....	27
6.3.4	Auke andelen eldre hanndyr i bestanden.....	28
6.3.5	Auke gjennomsnittsalder til dyra i bestanden.....	28

1 Føremål - bakgrunn for utarbeiding av forvaltningsmål

Det er fleire lover og tilhøyrande forskrifter samt Nasjonal strategi for forvaltning av hjortevilt mv som legg rammer og føringar for forvaltning av hjortevilt.

Dagens hjorteviltbestandar utgjør viktige og store ressursar både som grunnlag for rekreasjon gjennom jakt, andre naturopplevingar og som kjøtprodusentar. Desse ressursane gjev mange stader og etterkvart grunnlag for næringsmessig utnytting. Mange jegerar og grunneigarar ynskjer difor å ha tette hjorteviltbestandar.

Hjorteviltet påverkar og andre næringsinteresser som jord, skog og hagebruk der beiteskader av hjortevilt kan medføre økonomisk tap av betydeleg omfang. Skade i private hagar og på gravplassar, parkar o.l. kan og einskilde stader vere eit problem. I høve samferdsle er kollisjonar mellom køyrety, jernbane og hjortevilt mange stader eit stort problem. Dette kan i mange tilfelle medføre alvorlege personskadar i dei verste tilfella med tap av menneskeliv. Det er og ofte knytt store lidningar for skadde dyr og store økonomiske konsekvensar gjennom skade på køyrety, kostnader for helsevesenet og kostnader med ettersøk og avliving av skadde dyr. I takt med aukande bestandstettleik har vekt og kondisjon hjå dyra gått nedover. Dette har medført mindre robuste bestandar med mindre stabil reproduksjon og dårlegare vinteroverleving for kalvar. I høve omsyn til etikk og dyrevelferd så har denne utviklinga og vore uheldig.

Store konsentrasjonar av hjortevilt påverkar og vegetasjonen i vesentleg grad noko som igjen kan få betydning for naturmangfaldet. Dette gjeld både i høve til vegetasjonen og endra livsmiljø og levekår for andre viltartar og organismar. Forsking syner at effektar av hjorteviltbeiting kan vera både positive og negative avhengig av kva forvaltningsmål ein har for det biologisk mangfaldet. Til dels hard beiting av hjort kan vere positivt for mangfaldet sjølv om det kan gå hardt ut over einskilde artar hovudsakleg busker og tre.

Hjortebestandane skal og forvaltast utifrå omsynet til dyrevelferd og dyra sin eigenverdi.

Kommunen har såleis ansvar for å ta omsyn til ei rekkje interesser når dei gjennom det kommunale målet skal legge føringar for hjorteforvaltninga. Dei kommunale måla bør vere mest mogleg konkrete og kunne etterprøvast.

1.1 Viltlova (LOV-1981-05-29 nr. 38: Lov om jakt og fangst av vilt)

Viltlova gjev regelverket for det meste i høve utøving av jakt, fangst og forvaltning av vilt. Ein del av dette er heimla direkte i lova, men og gjennom ei rekkje forskrifter til lova m.o.a.: - Forskrift om forvaltning av hjortevilt som særskilt omhandlar forvaltninga av hjorteviltet.

Føremålsparagrafen i Viltlova seier:

1.1.1 § 1. Lovens formål

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevarer.

Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Viltlova er no under revisjon og ei ny lov er å forvente med det fyrste. Denne vil i hovudsak omhandle jakt og jaktutøving. Det som gjeld forvaltning av hjort ligg i hovudsak til Naturmangfoldlova og slik sett vil den nye lova ikkje vere førande for forvaltninga av hjorten i kommunen.

1.2 Naturmangfoldlova (LOV-2009-06-19 nr.100: Lov om forvaltning av naturens mangfold)

Naturmangfoldlova som er ei overordna lov i høve all arts og arealforvaltning gjev ikkje konkrete reglar for jakt, fangst og forvaltning av vilt anna enn i høve det som ein vanlegvis kallar «skadefellingsløyve». Dette vil sei uttak av vilt utanom reglar for vanleg jakt og fangst for å avverje skade på ulike interesser. Dette er heimla i: § 17. alminnelige regler om annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk og i § 18. annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene. Prinsippa i Naturmangfoldlova skal likevel leggjast til grunn ved all forvaltning både av areal og einskildartar. Lova stiller og krav til kunnskapsgrunnlaget for offentlege vedtak noko som då gjeld for fastsetjing av det kommunale målet så vel som for både tildeling av fellingsløyver og godkjenning av bestandsplanar.

I høve ivaretaking av økologiske prosessar (§ 1) kan skeiv kjønnsbalanse og lite vaksne hanndyr som ein ser mange stader vere i konflikt med dette. Nok vaksne hanndyr til at det vert avgjerande kamp mellom vaksne bukkar om å få pare kollene har viktige funksjonar i høve brunst og reproduksjon. For få av desse meiner ein er medverkande for den negative vekt og kondisjonsutviklinga til dyra i bestandane. Hanndyra er ikkje ferdig utvikla kroppsleg (vaksne) før dei er om lag 6 år. Resultat frå Overvåkingsprogrammet (pkt. 3.1.3) syner at gjennomsnittsalderen til bukkane er låg og at der er særst få hanndyr over 6 år.

1.2.1 § 1. Lovens formål

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»

1.2.2 § 5. Forvaltningsmål for arter

«Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.»

1.2.3 § 8. Kunnskapsgrunnlaget

«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.»

1.3 Dyrevelferdslova (LOV-2009-06-19-97: Lov om dyrevelferd)

Dyrevelferdslova gjev reglar om respekt og handsaming av dyr så vel viltlevande som tame og gjeld såleis i høve forvaltning og jakt på hjort. Utviklinga i hjortebestandane mange stader på vestlandet med minkande kroppsvektar og kondisjon hjå dyra som t.d. i snørike vintrar kan medføre stor dødelegheit kan såleis vere i konflikt med dyrevelferdslova.

1.3.1 § 1. Formål

Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.

1.3.2 § 3. Generelt om behandling av dyr

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for menneske. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenningar og belastningar.

1.4 Skogbrukslova (LOV-2005-05-27-31: Lov om skogbruk)

Også skogbrukslova har reglar som kan legge føringar for forvaltninga av hjortevilt dersom hjorteviltbestandane medfører store skadar på skog jfr. Lova sin § 9:

1.4.1 § 9. Førebyggjande tiltak

Når det er fare for at større skogområde kan bli skadd av insekt- eller soppangrep skal kommunen setje i verk dei førebyggjande tiltak som er nødvendige. Dette kan mellom anna vere pålegg til skogeigarar. Dette gjeld også for skog og tre i område som er utanfor virkefeltet i § 2. Departementet kan fastsetje nærare forskrifter om slike tiltak, og korleis utgiftene skal dekkjast. Kommunen sine kostnader i denne samanhengen er tvangsgrunnlag for utlegg.

Der beiting av hjortevilt fører til vesentlege skadar på skog som er under forynging, eller der beitinga er ei vesentleg hindring for å overhalde plikta til å forynge skog etter § 6 i denne lova, skal kommunen som viltorgan vurdere om det er behov for å regulere bestanden av hjortevilt slik at beitetrykket blir redusert.

1.5 Nasjonal strategi for forvaltning av hjortevilt

Direktoratet for Naturforvaltning fastsette i 2009 strategi for forvaltning av hjortevilt (DN rapport 8 – 2009). Strategien freistar å synleggjere utfordringane ein vil møte i høve forvaltninga av hjorteviltartane i åra framover. Denne utgjer den overordna målsetjinga for korleis ein ynskjer forvaltninga framover som er uttrykt gjennom 5 konkrete mål :

- Forvaltninga skal sikre livskraftige og sunne hjorteviltbestandar, rikt biologisk mangfald og framtidig produksjon.
- Forvaltninga skal ha brei samfunnsmessig legitimitet.
- Forvaltninga skal sikre samarbeid og samhandling mellom lokale, regionale og nasjonale aktørar.
- Forvaltninga skal vere basert på høg kompetanse på alle nivå.
- Forvaltninga skal stimulere til auka kvalitet og mangfald av opplevingar, tenester og produkt.

Hjorteviltstrategien er no under revisjon og den nye strategien vil truleg bli ferdigstillt i 2025.

1.6 Hjorteviltforskrifta (FOR-2016-01-08-12: Forskrift om forvaltning av hjortevilt)

Hjorteviltforskrifta gjev reglar for forvaltninga av hjortevilt. Det er her i §3 sagt at kommunane skal fastsetje mål for utviklinga av bestandane av elg, hjort og rådyr. Føremålsparagrafen (§1) gjev og føringar for bestandsmåla.

1.6.1 § 1 Formål

«Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.»

1.6.2 § 3. Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr

«Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e). Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.»

1.6.3 § 4. Interkommunalt samarbeid

«Kommunene bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når det er hensiktsmessig å samordne bestandsplanleggingen over kommunegrenser.

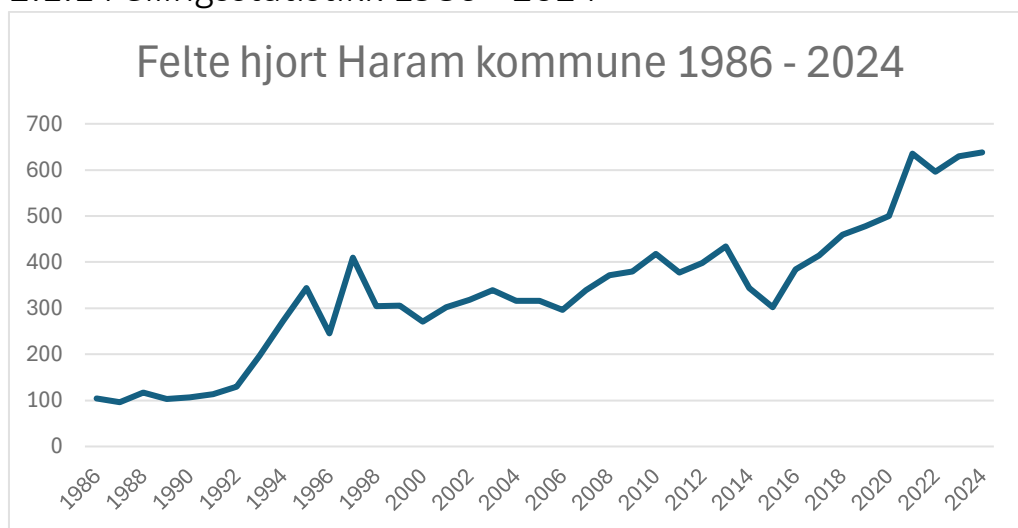
Fylkeskommunen kan pålegge kommuner å inngå i et slikt samarbeid hvis det anses som nødvendig for å ivareta bestands- eller samfunnsmessige hensyn på et regionalt nivå.»

Ei rekkje merkjeprojekt av hjort syner at ein stor del av dyra gjennom året brukar store areal og at verken kommune eller fylkesgrenser er barrierar i den samanheng. Det er lokale variasjonar men størstedelen av dyra har ulike leveområde sumar og vinter og avstandane mellom desse kan vere til dels store. Hausttrekket går føre seg under jakta og ein stor del av dyra er innom fleire kommunar i løpet av jakta.

2 Bestandsutvikling og status

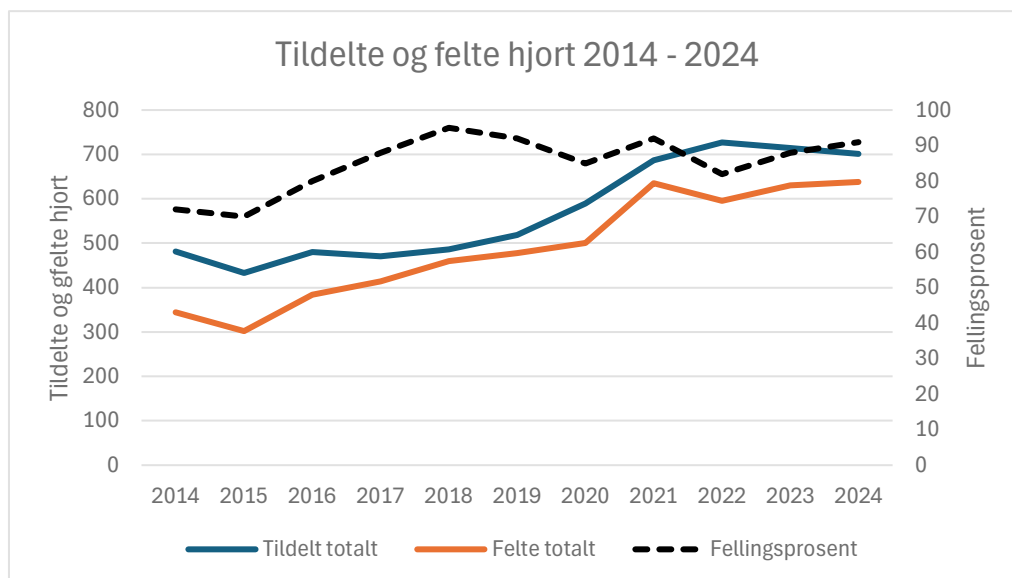
2.1 Fellingsstatistikk

2.1.1 Fellingsstatistikk 1986 - 2024

Figur 1: Viser årleg total avskyting av hjort i kommunen frå 1986 til 2024.

Hjortebestanden i kommunen har som for resten av vestlandet hatt ein kraftig vekst sidan byrjinga av 1990 talet. I 2024 vart det for kommunen samla felt 638 hjort som er det meste som nokon gong er felt.

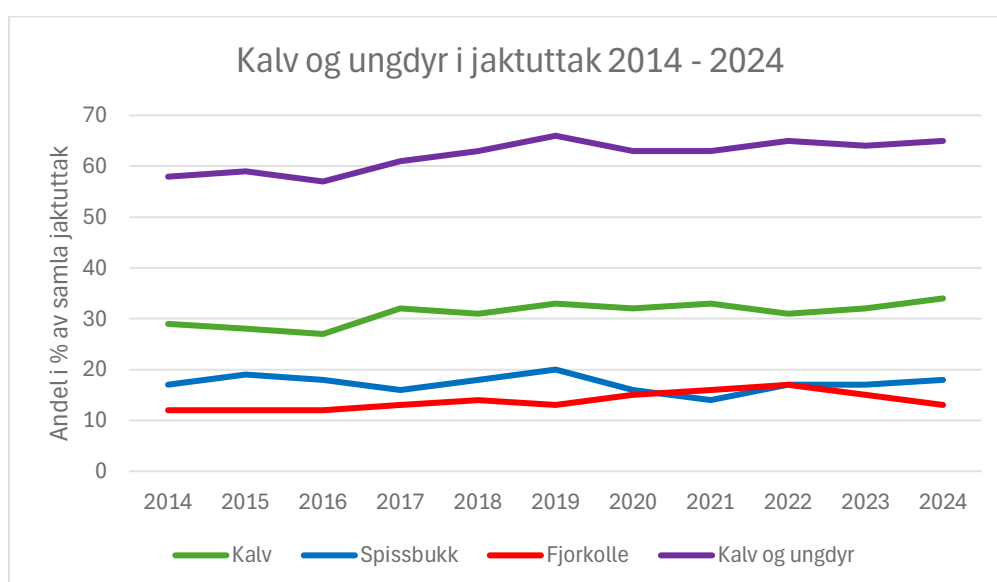

Figur 2: viser tildelte og felte dyr (venstre akse) samt fellingsprosenten (høgre akse) for perioden 2014 – 2024.

Frå 2019 har tildelinga av fellingsløyve vore aukande og fellingstalet har auka i takt med dette. Fellingsprosenten har og vore aukande og har dei seinare åra lege kring 90 % som er høgt.

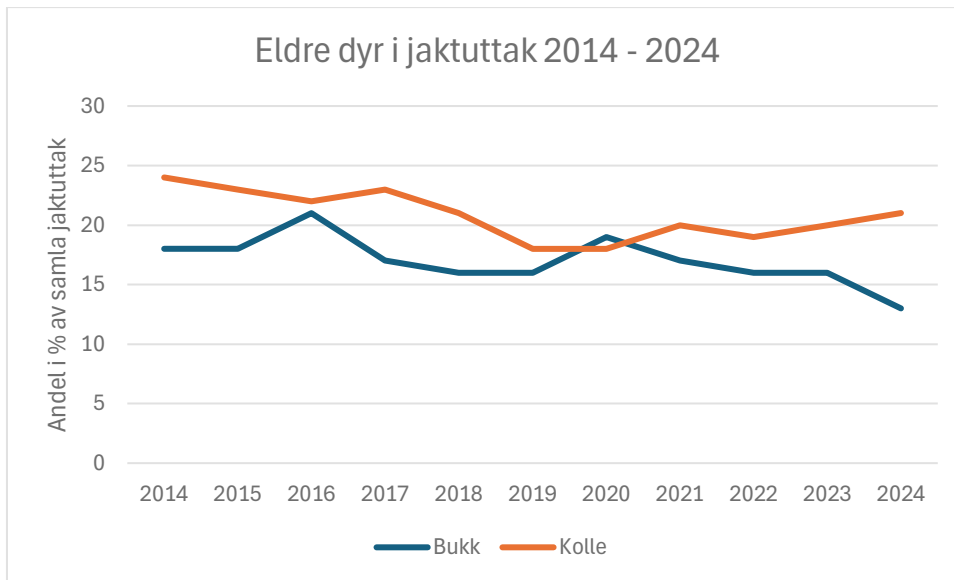
2.1.2 Fordeling av avskytinga

Tilrådd avskytingsmodell har lenge vore å skyte «gjennom bestanden» dvs. at jaktuttaket skal gjerast på alle kjønns og aldersgrupper og at evt. ynskje om auke eller minke i bestandane skal gjerast gjennom å auke eller redusere det samla uttaket. Tilrådd fordeling av uttaket var lenge - minimum 20 % kalv (samla for begge kjønn), 20 % fjorkoller, 20 % spissbukk, maksimum 20 % eldre hanndyr og maksimum 20 % eldre hodyr. Vidare at fordelinga mellom kjønn samla sett skal vere lik og at kalv og ungdyr samla bør utgjere minst 60 %. Ein ser med dei høge bestandane ein har på Vestlandet i dag at gjennomsnittsalderen for dei vaksne dyra er låg. Dette har verknad for vektutviklinga til dyra i bestandane der ein ser at slaktevektene for dei ulike årsklassane har gått ned i takt med bestandsauken. For å gjere bestandane meir stabile og robuste bør særskilt kalv utgjere ein langt større del av jaktuttaket enn tilrådingane tidlegare.

Figur 3. syner kor stor del kalv, spissbukk, fjorkolle og kalv og ungdyr samla utgjør i % av samla jaktuttak.

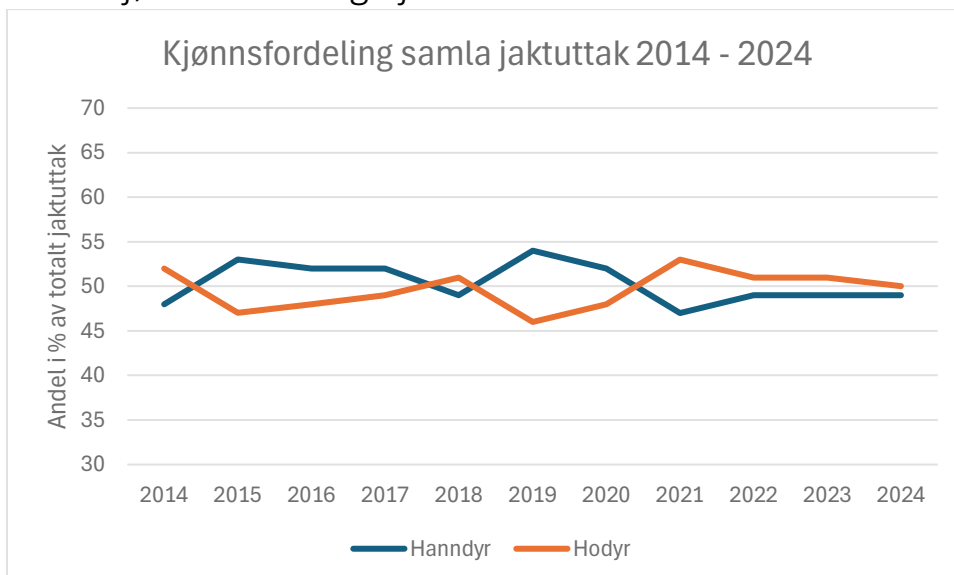
Kalv har utgjort ein aukande del av jaktuttaket og utgjorde i 2024 34 % av det samla jaktuttaket. Dette er positivt i høve å ta ut ein større del av tilveksten men må sjåast opp i mot det totale uttaket. Spissbukkar har utgjort ein litt minkande del av uttaket dei siste åra noko som er positivt i høve kjønnsbalansen. Fjorkoller har utgjort ein relativt stabil del av jaktuttaket med 14 % i gjennomsnitt for perioden. Kalv og ungdyr har dei seinare åra til saman utgjort kring 65 % av det samla jaktuttaket.

Figur 4. syner andelen eldre dyr i jaktuttaket i % av samla jaktuttak.

Som ei fylgje av at kalv (i hovudsak) og ungdyr har utgjort er aukande del av uttaket har eldre dyr utgjort ein mindre del av det samla jaktuttaket. Dette gjeld særleg bukk som siste året utgjorde 13 % av jaktuttaket noko som er særst positivt i høve å få meir vaksne hanndyr inn i bestandane. Det har såleis vore ei positivt utvikling i avskytinga både i høve å få meir vaksne hanndyr og å auke gjennomsnittsalderen til dei vaksne dyra i bestanden og .

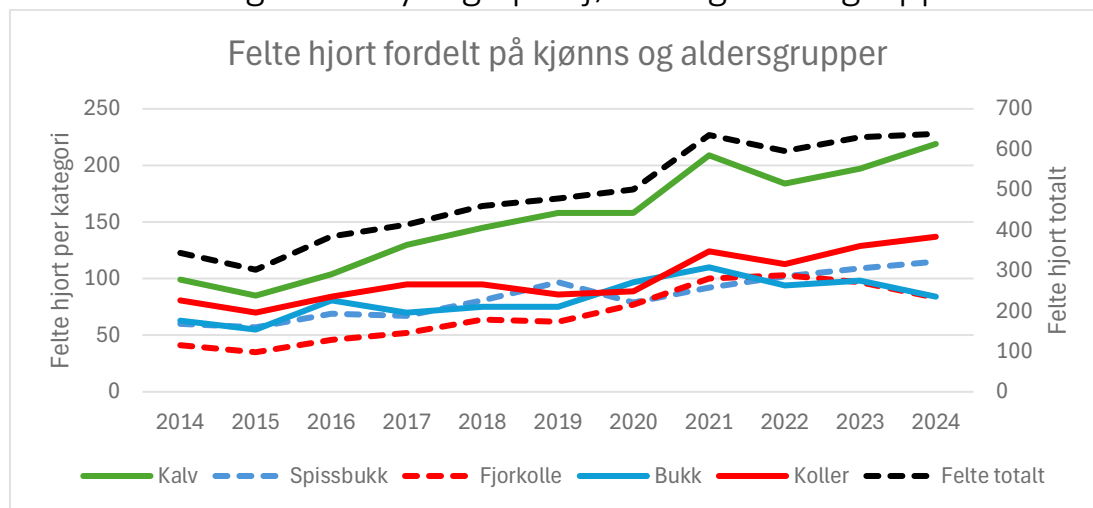
2.1.3 Kjønnsfordeling i jaktuttaket

Figur 5: syner kjønnsfordelinga blant dei felte dyra for alle årsklassar samla.

Resultat frå Overvåkingsprogrammet for hjortevilt syner at det lenge har vore alt for lite vaksne hanndyr i høve hodyr i hjortebestandane på vestlandet. Dette skuldast ei overvekt av hanndyr i høve hodyr i jaktuttaket over lang tid. Det samla jaktuttaket har for perioden hatt ei lik fordeling mellom kjønn med 50 % på kvar. Dei 4 siste åra har ein hatt ei lita overvekt av hodyr i uttaket noko som er positivt i høve å betre kjønnsbalansen. Men ein må ha ei større overvekt av hodyr over noko tid for å rette opp dette.

2.1.4 Fordeling av avskytinga på kjønns og aldersgrupper

Figur 6: syner talet felte hjort for dei ulike kjønns og aldersgruppene på venstre akse og talet felte hjort totalt på høgre akse.

Utifrå resultatane frå Overvåkingsprogrammet veit ein at gjennomsnittsalderen for dei vaksne dyra i bestandane, særleg hanndyr er låg dei fleste stader jfr figur 3.1.3. Beste tiltaket for å auke gjennomsnittsalderen er at kalv (særleg) og ungdyr utgjer ein stor del av jaktuttaket.

Som figur 6 syner så er størstedelen av den auka avskytinga frå 2014 gjort ved å ta ut langt fleire kalvar enn før medan ein for eldre dyr berre har hatt ein mindre auke i talet. Talet eldre hanndyr (bukk) har dei siste åra vore minkande i uttaket noko som er positivt for både kjønnsbalansen og å auke gjennomsnittsalderen til bukkane i bestanden.

2.2 Sett Hjort registreringar

Å halde eit bestandsnivå nokolunde stabilt er ikkje enkelt og det krev gode styringsverktøy og presis rapportering. Likevel vil ein måtte leve med mindre variasjonar då endringane fyrst vert fanga opp i ettertid.

Ein reknar at om lag 85 % av hjorten dør av ei kule. Jakta har såleis stor verknad på bestandsutvikling, men det vil likevel vere naturlege variasjonar grunna ulike vertilhøve frå år til år som igjen påverkar beitekvalitet, vektutvikling og vinteroverleving fyrst og fremst for kalvar. Dette kan medføre lokale bestandsendringar som ein ikkje lett fangar opp.

Med gode styringsverktøy vil ein kunne sjå endringane tidlegare og kunne korrigere avskytinga raskare. Sett Hjort registreringar er det verktøyet ein i dag meiner er det beste ein har. Dette går ut på at jegerane under jakta registrerer tidsforbruk og det dei ser og feller av hjort. Utifrå det vert det

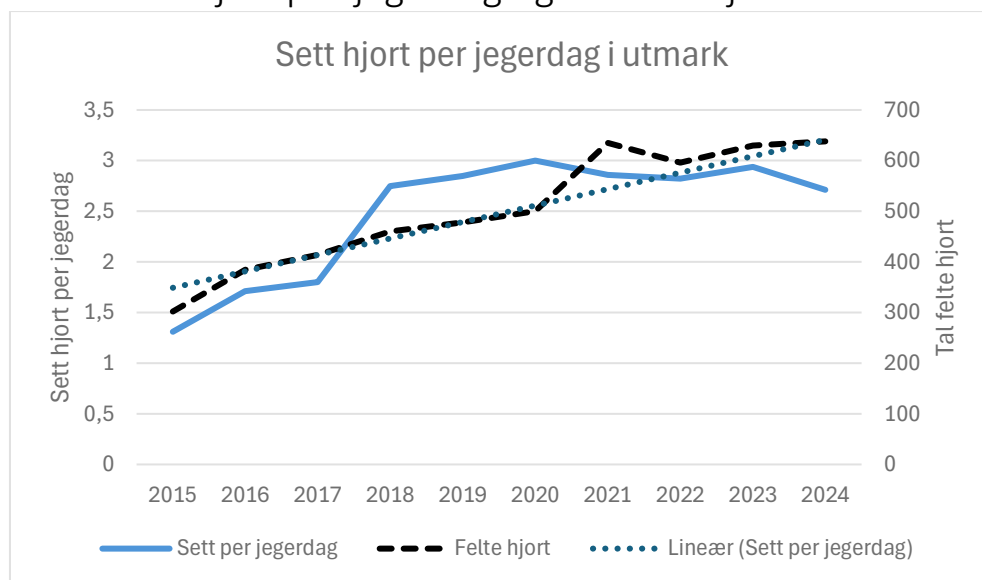
rekna ut ulike indeksar som skal sei noko om bestandsutviklinga både i høve bestandsstorleik, kjønnsfordeling, reproduksjon og jakttrykk. Kor godt det er avheng av mengda og kvaliteten på registreringane. Men dette er heller ikkje eigna til å fange opp brå og lokale endringar, men meir å sjå trendar i bestandsutviklinga for større område over noko tid.

Data vert registrert særskilt for innmark og utmark. Sett hjort data frå innmarksjakt syner seg å variere mykje einskilde år utan at det kan forklarast utifrå bestandsmessige tilhøve. Ein reknar difor at tala frå utmarksjakt gjev dei sikraste indikasjonane på bestandsvariasjonar. Sett Hjort er eit statistisk verktøy og kvaliteten og presisjonen i indeksane aukar med auka datamengd/registreringar. Tilfeldige avvik og feilregistreringar vil gjere mindre utslag dess større datamengd som ligg bak.

Det er difor viktig at alle registrerer data frå mest mogleg av den tida ein jaktar både om ein ser eller feller noko men like viktig når ein ikkje gjer det. Fyrst då vil ein få eit best mogleg grunnlag for å vurdere bestandsendringar.

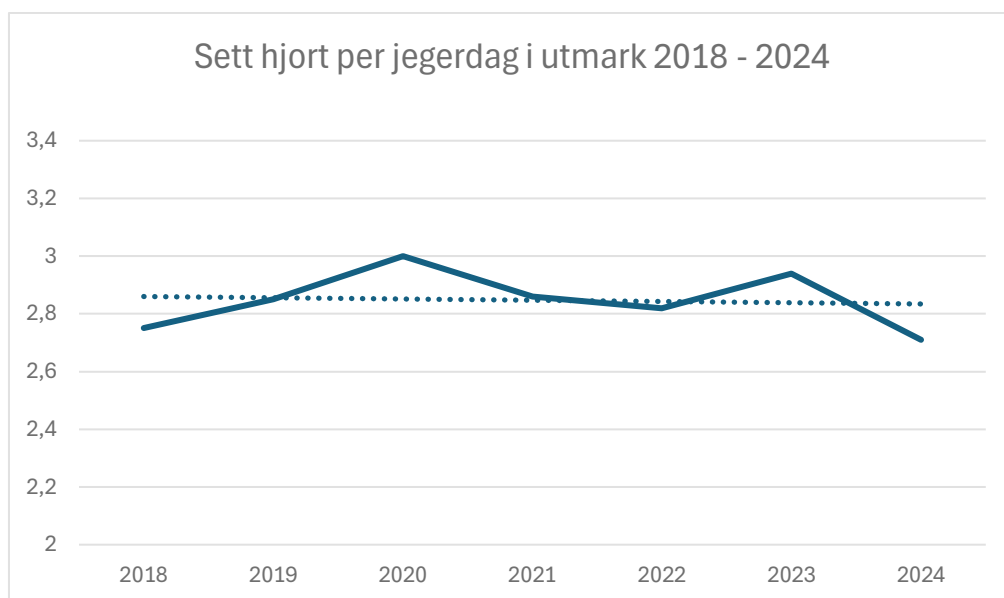
Haram kommune har Sett Hjort registreringar med tilstrekkeleg og aukande datamengd frå 2015 frå utmarksjakt. Ein har difor valt å berre sjå på data frå utmarksjakt i figurane nedanfor.

2.2.1 Sett hjort per jegerdag og tal felte hjort

Figur 7: Blå line syner kor mange hjort som vert observert pr jegerdag i utmark med referanse på venstre akse. Stipla svart line viser tal felte hjort per år på høgre akse.

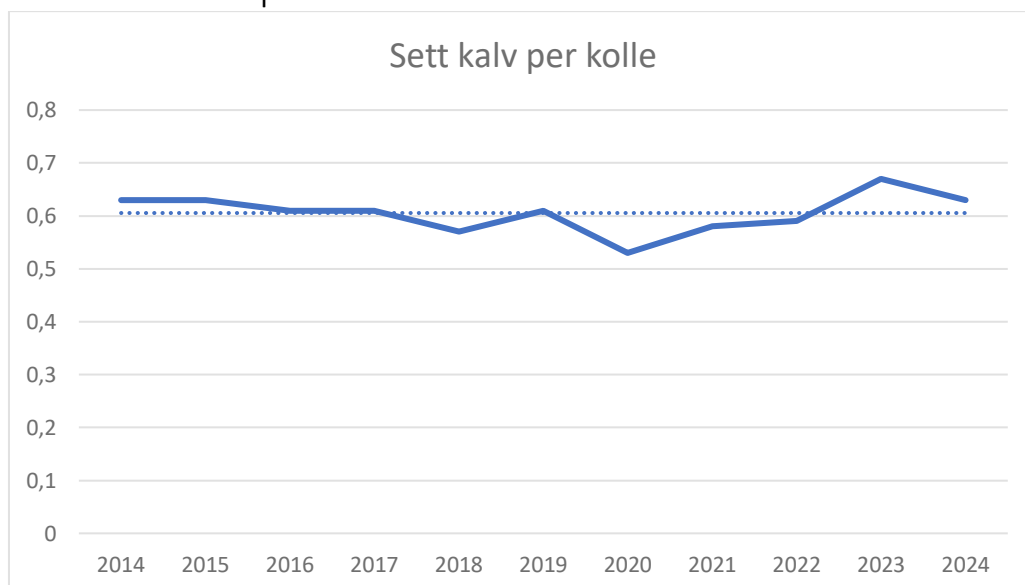
Indeksen for Sett hjort pr jegerdag gjev signal om endringar i bestandstettleiken. Trass i aukande avskyting dei fyrste åra i perioden er indeksen for Sett hjort aukande noko som tyder vekst. Frå 2021 er avskytinga auka monaleg og indeksen for Sett hjort har med litt årleg variasjon likevel vore stabilt høg. Om ein ser på trenden (stipla blå line) for heile perioden her tyder den på vekst i bestanden trass i betydeleg auke i fellingstala.

Figur 8 . Syner indeksen for sett hjort per jegerdag for perioden 2018 – 2024

Frå 2018 vart instruksjonen for registrering av sette hjort endra i høve registrering der fleire jegerar har observert same dyr til at alle no skal registrere det dei har sett. Dette kan ha medverka til at indeksen frå 2018 vert høgare enn ved tilsvarende bestandstettleik tidlegare. Her synest det å vere ein tydeleg effekt då indeksen aukar vesentleg frå 2017 til 2018 og held seg høg etter dette trass i aukande fellingstal. Trenden for indeksen i denne perioden tyder på ein mindre bestandsreduksjon. Dette samsvarar med at ein i denne perioden har hatt eit vesentleg høgare jaktuttak med ein større del hodyr (fig. 5) enn i åra før. Utifrå dette meiner ein at ein har hatt ein mindre bestandsreduksjon dei siste åra.

2.2.2 Sett kalv pr kolle

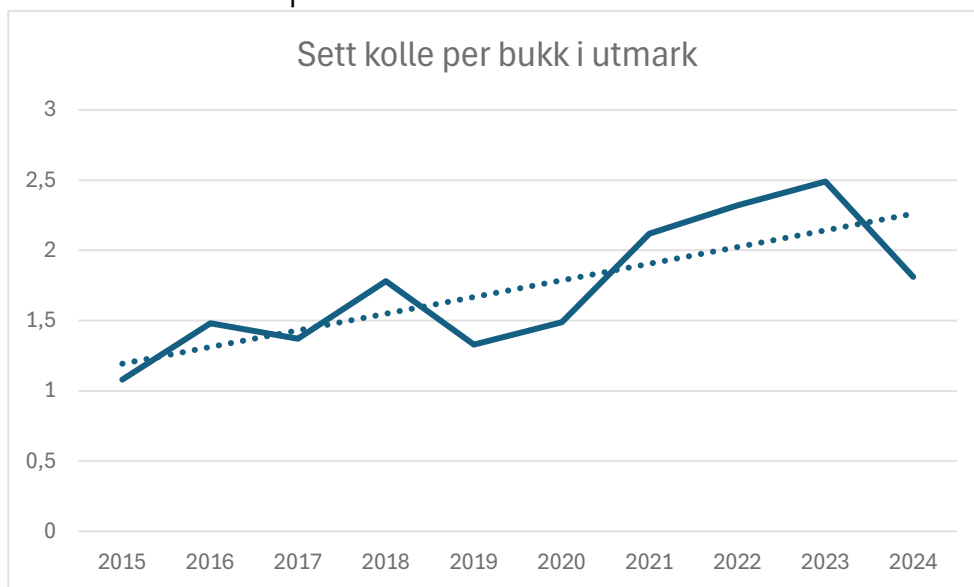

Figur 9: viser kor mange kalvar som vert observert pr observert kolle og gjev såleis uttrykk for reproduksjonsevna i bestanden..

Sett kalv pr kolle gjev uttrykk for reproduksjonsevna i bestanden. Dette avheng av kondisjonen og aldersfordelinga blant dei vaksne hodyra i bestanden. I dei fleste tilfelle vil det vere ynskjeleg med

ein høg og stabil produksjon av kalvar i bestanden. Viktigaste kriteriet i så måte er høg gjennomsnittsalder og god kondisjon på dei vaksne dyra i bestanden. Om ein ser på trenden for indeksen for heile perioden her så er den svakt minkande noko som tilseier at færre av kollene har kalv. Dette må likevel sjåast opp i mot avskytinga der kalv har utgjort ein stor og aukande del) av jaktuttaket dei seinare åra jfr. Fig.6. Om ein ser på indeksen for dei seinare åra er den aukande trass i aukande tal kalvar i uttaket og ein tolkar det difor til at det er ein svak auke av koller som før kalv.

2.2.3 Sett Kolle pr. bukk

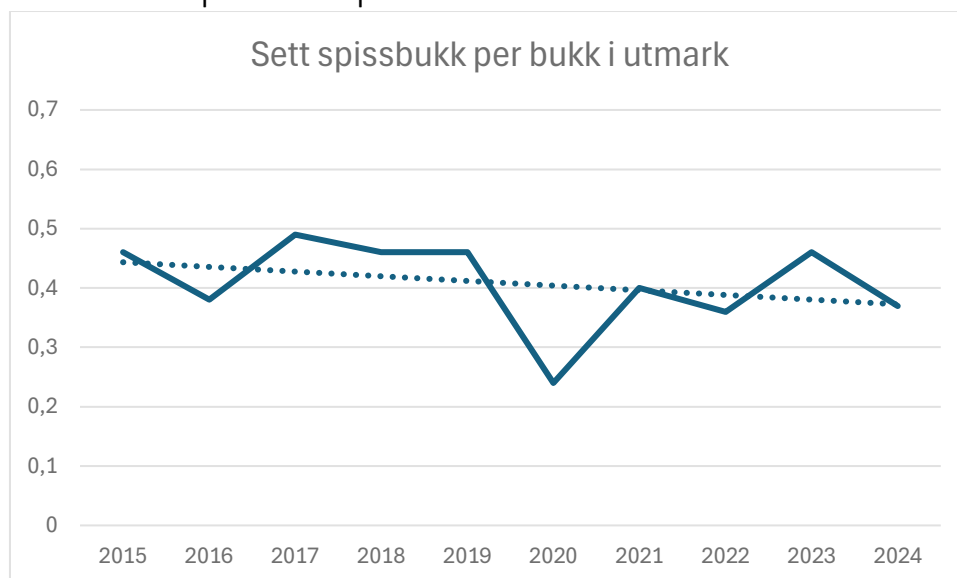

Figur 10: Syner kor mange koller som vert observert pr observert bukk (medrekna spissbukk) og gjev uttrykk for endringar i kjønnsfordelinga blant dyr 1,5 år og eldre i bestanden.

Sett kolle pr. bukk gjev uttrykk for kjønnsfordelinga blant dei vaksne dyra i bestanden. Ein skal vere merksam på at indeksen ikkje speglar den reelle fordelinga i bestanden. Bukkane er meir synlege og let seg lettare observere slik at det i den verkelege bestanden er færre bukkar pr kolle enn det indeksen tilseier. I hjortebestandane på Vestlandet er det grunna ei overvekt av hanndyr i jaktuttaket over lang tid særst få bukkar med låg gjennomsnittsalder i høve koller (ref pkt 3.1.3).

Trenden for indeksen (stipla line) er aukande noko som tilseier at det her vert færre bukkar i høve koller i bestanden her. Utifrå erfaring reknar ein at indeksen bør ligge stabilt under 1,5 for å ha tilstrekkeleg med hanndyr i høve hodyr i bestandane. Indeksen her ligg godt over 1,5 og her er såleis for lite hanndyr i høve hodyr. Dei siste 4 åra har ein hatt ei lita overvekt av hodyr i jaktuttaket (Figur 5) men dette har vore for lite til å ha nokon effekt på kjønnsbalansen.

2.2.4 Sett spissbukk pr bukk

Figur 11: syner kor mange spissbukk som vert observert pr bukk som vert observert

Indeksen for sett spissbukk gjev indikasjonar på endringar i aldersstrukturen til hanndyra i bestanden. Reduksjon av indeks tilseier at det vert fleire eldre hanndyr i høve spissbukk og dermed og aukande gjennomsnittsalder.

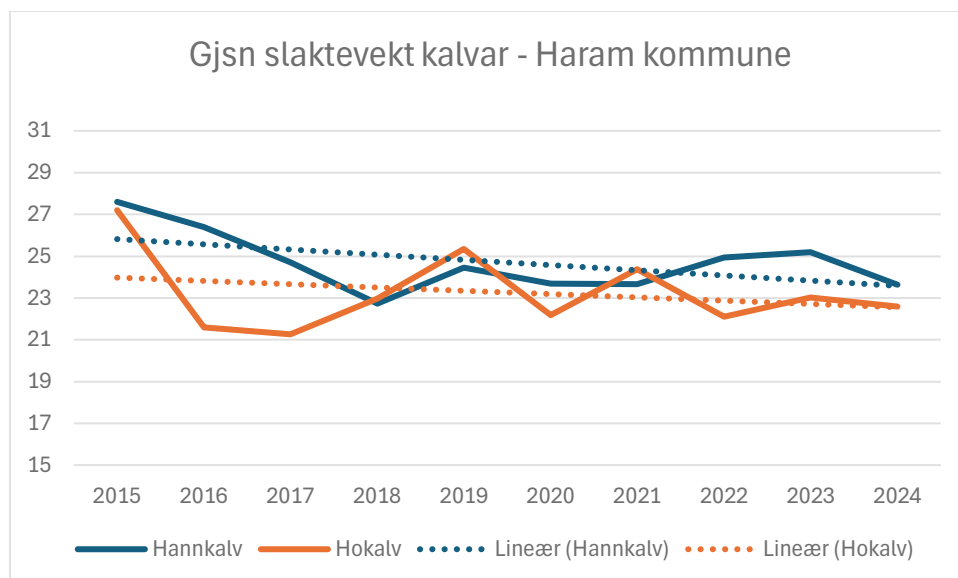
Trenden (stipla line) for indeksten her er eintydig minkande noko som tilseier at gjennomsnittsalderen til bukkane i bestanden vert høgare. Dette samsvarar med endring i fordeling av jaktuttak dei seinare år der eldre hanndyr har utgjort ein minkande del av det samla jaktuttaket (Figur 4.).

2.3 Slaktevekker kalvar og ungdyr

Utviklinga av gjennomsnittlege slaktevekker for dyr av ulik alder over tid kan gje signal om endringar i desse og dermed kondisjonen/haldet til dyra i bestandane.

Jegrane i Haram har registrert slaktevekker for felte dyr i hjorteviltregisteret sidan 2013. For dei 2 fyrste åra er det frå særst få dyr så ein vel å sjå på tala frå 2015. Då dei eldre dyra ikkje er aldersbestemte vil vektene til desse vere meir usikre å nytte. Ein ser her difor på utviklinga av gjennomsnittlege slaktevekker for kalvar og ungdyr (1,5 år) som lett kan aldersbestemast utifrå tannsettet. Utifrå varierende kvalitet på beitetilhøve kan vektene variere noko frå år til år utifrå dette og ein må difor sjå på utviklinga over tid.

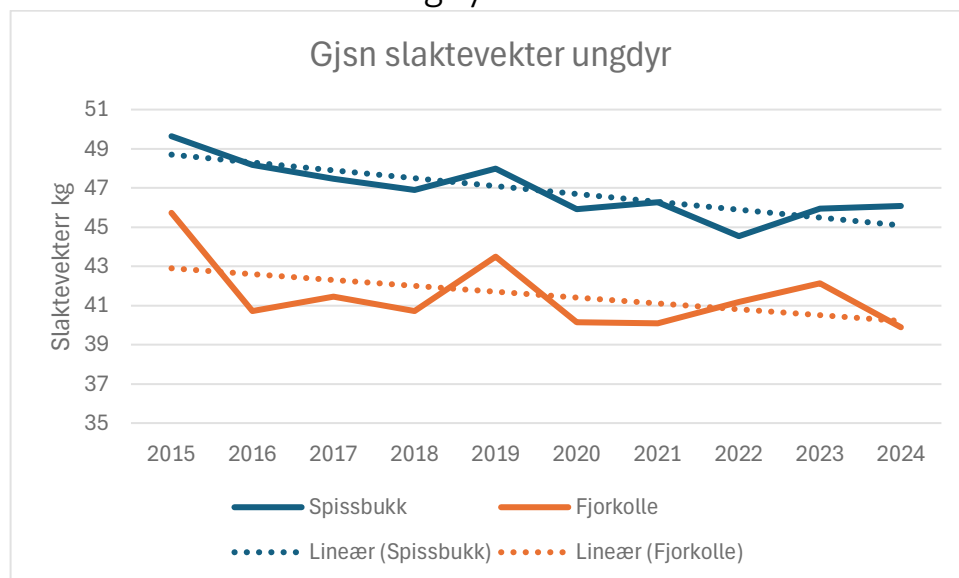
2.3.1 Slakteveker for kalvar

Figur 12 Syner utviklinga av gjennomsnittlege slakteveker for kalvar

Trenden for utviklinga av slaktevektene her er minkande vektor og dermed og kondisjon hjå dyra i bestanden noko som samsvarar med resultatane i frå Overvåingsprogrammet (Figur 14). Meir om årsaker til utvikling av slakteveker framgår i kap. 3.

2.3.2 Slakteveker for ungdyr

Figur 13 Syner utviklinga av gjennomsnittlege slakteveker for ungdyr.

Slaktevektene for ungdyr syner og til liks med vektene for kalvar å minkande, og endringane her vert enno meir tydelege.

2.4. Samandrag bestandsutvikling og status

Utifrå det ein finn av fellingstal og Sett hjort data syner ein lenge å ha hatt veksande hjortebestand trass i aukande jaktuttak. Dei seinare åra er det teikn på at bestandsveksten er stogga og at ein dei siste åra har hatt ein liten bestandsreduksjon (Figur.7 og 8).

For at ein skal få ein bestandsreduksjon av noko omfang må ein oppretthalde eit høgt jaktuttak vidare framover. Kalv har utgjort ein stor del av auken i jaktuttaket dei seinare åra og dermed er gjennomsnittsalderen til dei vaksne dyra i bestanden og dermed reproduksjonsevna truleg auka (pkt. 3.1.6).

I høve kjønnsbalansen så er det for lite vaksne hanndyr i høve koller i bestanden (Figur 10). Ein har dei siste 3 åra hatt ei lita overvekt av hodyr i uttaket men overvekta av hodyr bør aukast for å rette opp skeivfordelinga som er uheldig i høve reproduksjon (jfr pkt. 3.1.6). For å få kontroll på bestanden bør ein ta ut meir koller vil ein og lettare klare å redusere bestanden.

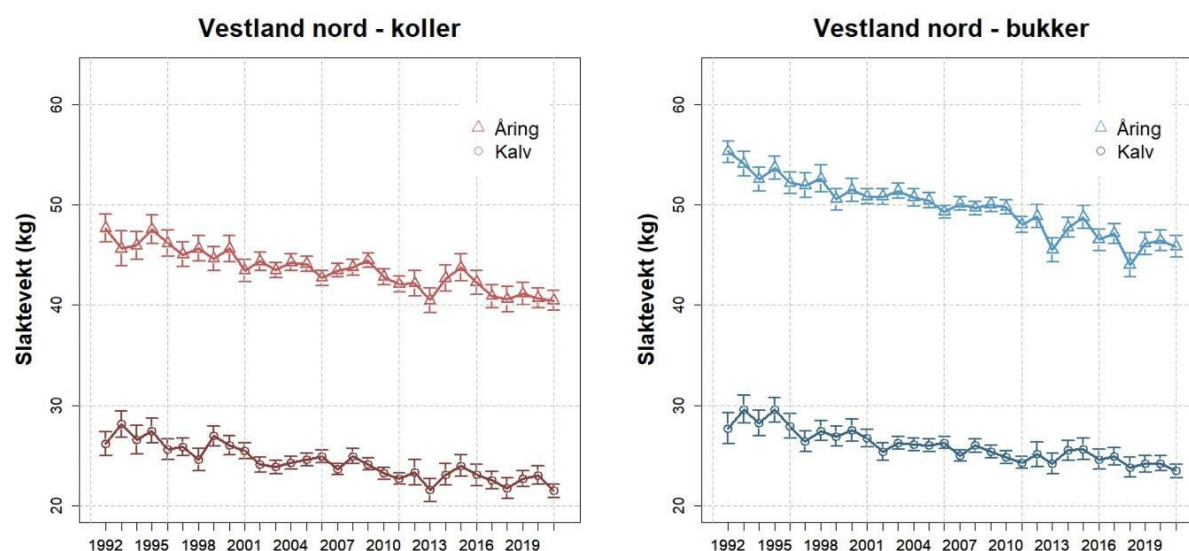
Slaktevektene og kondisjon for kalvar og ungdyr er minkande noko ein ser som uheldig. Dette har fleire og samansette årsaker knytt til bestandstettleik og kjønns og aldersstruktur hjå dei vaksne dyra i bestanden (jfr pkt 3.2).

3 Bestandsstruktur og vektutvikling

3.1 Resultat frå overvakingsprogrammet for hjort

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt som har samla inn kjevar og ovariar frå felte hjort i lag med data om slaktevekt, fellingstidspunkt m.v. har gjeve mykje kunnskap om bestandsstruktur, vektutvikling og reproduksjonsemne i hjortebestandane. På Vestlandet har det vore samla inn materiale frå felt hjort i 2 regionar – region sør (Kvinherad kommune) og region nord (tidl Flora kommune) sidan 1992. Då avskytings mønster og bestandsutviklinga har vore mykje godt lik for heile Vestlandet i perioden kan data frå overvaksingsregionane overførast/nyttast i andre område.

3.1.1 Vektutvikling hjå kalvar og ungdyr

Figur 14: syner utviklinga av slaktevektene for kalvar og 1,5 årige dyr for region Vestland Nord. Data for perioden 1992 – 2021. Alle vekter er datokorrigert til 1. oktober.

I takt med bestandsauken ein har hatt sidan 1980 talet og framover har slaktevektene for kalvar og ungdyr gått ned. Mønsteret er mykje godt likt i dei andre overvakingsregionane på Vestlandet. Slaktevektene for kalvar og ungdyr aukar gjennom jakttida og vektene her er korrigert til 1 oktober. Kondisjonen/holdet til dyra har og blitt dålegare noko som medfører mindre robuste dyr i høve vinteroverlevering om det skulle bli ein vinter med mykje snø. Dette gjer bestandane meir ustabile og varierende med ulik vinteroverleving og reproduksjon mellom år.

3.1.2 Reproduksjonsevna i hjortebestandane

Reproduksjonsevna i bestandane har og gått ned i takt med vektreduksjonen då andelen 1,5 årige hodyr som kjem i brunst og får fram kalvar som 2 åringar er sterkt redusert. Dette er direkte vekt/kondisjonsavhengig. For region Sogn og Fjordane er andelen 1,5 årige koller som tek kalv meir enn halvert sidan Overvakingsprogrammet starta i 1992. Og for områda i tidlegare Flora kommune har det lenge vore under 20 % av 1,5 årige koller som går i brunst.

Ein del hodyr med låg vekt/dårleg kondisjon tek heller ikkje kalv som 2,5 åringar. Ungdyra utgjer ein stor del av bestanden og dette påverkar såleis den totale produksjonsevna i bestanden negativt då ein må ha fleire dyr for å produsere ei viss mengde kalvar samanlikna med ein bestand der ein større del av hodyra produserer kalv.

Forutan at små kalvar er dårlegare rusta for å kunne klare fyrste vinteren, som mange stader tidvis kan vere eit nålauge, vil desse små kalvane heller aldri kunne vekse seg store. Dei vil bli små dyr både som ungdyr og vidare utover i livet. Små dyr fostrar vanlegvis små kalvar, men her kan alderen til ein viss grad kompensere noko då eldre koller fostrar større kalvar enn yngre koller. Alderen på dei vaksne hodyra i bestanden er såleis med å påverke overlevelsen hjå kalvane og veker på kalvar og ungdyr. I ein bestand med høg gjennomsnittsalder på kollene og med det ein stor del produktive koller, kan ein ha ein lågare hjortebestand som produserer fleire avkom enn ein hjortebestand med lågare gjennomsnittsalder.

Små koller må gjerne verte 3,5 år før dei kan få sin første kalv. Foto: Jon Anders Stavang.

3.1.3 Alderen til dyra hjortebestandane

NINA har med bakgrunn i det innsamla materialet i Overvåkingsprogrammet sett på utfordringar i høve framtidig forvaltning av hjortebestandane på Vestlandet (NINA Rapport 571). Dei har då m.o.a. freista å rekonstruere korleis hjortebestandane i dei ulike regionane såg ut før jakt i 2006. Utifrå dette har dei m.o.a. berekna gjennomsnittsalderen til dei vaksne dyra (2 år og eldre) i bestandane. Som ein ser så er det sær s låg gjennomsnittsalder særskilt for bukk.

Overvåkingsområde	Gjsn alder koller	Tal koller i bestand	Gjsn alder bukkar	Tal bukk i bestand
Hordaland	5,0 år	2334	3,4 år	633
Flora og Gloppen	5,2 år	2562	3,0 år	693
Hemne og Snillfjord	5,2 år	1352	3,0 år	431

Figur 15: Tabellen viser tal og gjennomsnittsalder for dyr 2 år og eldre i dei rekonstruerte bestandane i overvåkingsregionane på Vestlandet.

3.2 Årsaker til reduksjon av vekt og kondisjon

Det er ei rekkje tilhøve som kan påverke slaktevektene til kalvane som og er avgjerande for kor store dei vert som vaksne dyr. Både beitekvalitet, beitekonkurranse, kalvingstidspunkt og alderen på dei vaksne dyra i bestanden spelar inn her.

3.2.1 Beitekonkurranse

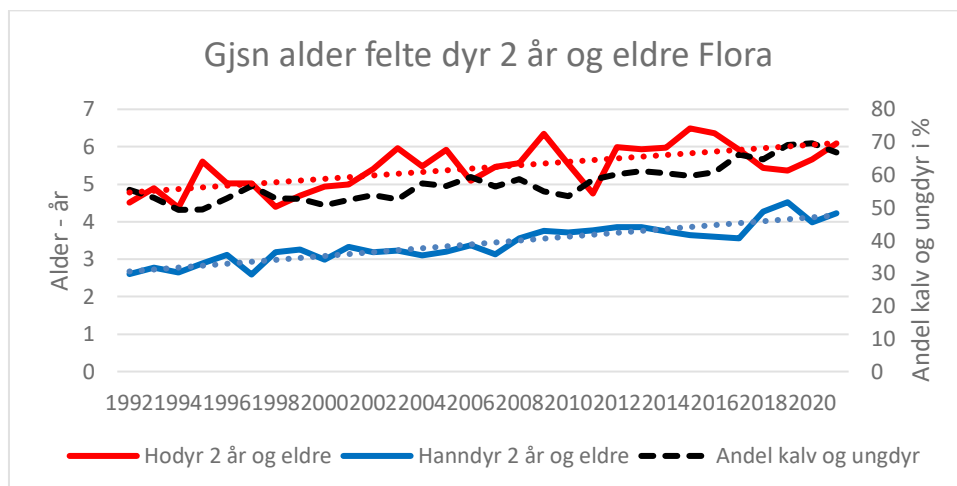
Auka konkurranse om den beste og mest næringsrike maten er ein vanleg årsak til at auka bestandstettleik medfører reduserte kroppsvekter for hjort og andre gras/planteetande dyr. Vinterbeitet handlar for mange berre om å overleve med minst mogleg tap av kroppsvekt, mens det er i vekstsesongen på sommarhalvåret dyra veks og legg opp opplagsnæring til å tære på gjennom vinteren. Det er såleis sumarbeitet som er avgjerande for kroppsstorleiken og kondisjonen til dyra. Ved aukande bestandstettleik vert det konkurranse om dei mest næringsrike og attraktive beiteplantane. Dette betyr ikkje at dyra går rundt og svelt, men at dei får tilgang til mindre av dei mest verdfulle beiteplantane og fylgjeleg ikkje så god vekt/kondisjonsutvikling som dei kunne ha hatt.

3.2.2 Alderen til dyra i bestandane

I høve kalvevektene så er det ikkje berre bestandstettleiken og beitekonkurranse som spelar inn, men kalvingstidspunktet er og avgjerande for vektutviklinga til kalvane. Tidleg kalving vert rekna som ein stor fordel då kalvane får med seg meir av den produktive tida tidleg på sumaren med høgt proteininnhald i vegetasjonen.

Store og eldre koller i god kondisjon kjem tidleg i brunst og før oftast fram store kalvar som vert kalva tidleg. Dette har stor betyding for vektutviklinga til kalvane og dermed og kor store dei vert som vaksne. Koller som vert para seint kan kompensere for dette ved å korte ned drektighetstida noko. Dette inneber då ofte mindre og svakare kalvar som likevel vert fødde seint og er såleis enno mindre positivt i høve vektutviklinga.

Å ha tilstrekkelig med vaksne hanndyr i bestanden har og verknad for kalvevektene. Brøling og anna brunstaktivitet til dei eldre bukkane er med på å framskande og synkronisere brunsten hjå kollene. Kolla må parast innan eit tidsrom på om lag eit døger dersom det skal verte kalv. Om den ikkje vert para då kan den gå i brunst igjen om ca 18 dagar. Dette inneber seinare paring som er avgjerande for kalvevektene. Godt vaksne hanndyr som har samla seg eit «harem» som dei fylgjer har erfaring og vil kunne pare kollene når dei er klare. Kollene er og primært ute etter å pare seg med store og dominerande bukkar. Mangel på vaksne bukkar reknar ein difor kan vere årsak til at koller ikkje vert para ved fyrste brunst og dermed ombrunst og seinare paring/kalving.

Figur 16 syner gjennomsnittsalderen til felte hann og hodyr 2 år og eldre i lag med andelen kalv og ungdyr i jaktuttaket frå tidlegare Flora kommune som no utgjer overvåkingsregionen Vestland nord.

Bukkar har tidlegare utgjort ein alt for stor del av det samla jaktuttaket. Over tid har no hanndyr samla og særleg bukkar utgjort ein minkande del av det samla jaktuttaket og har dei siste åra utgjort kring 15 %. I lag med at kalv og ungdyr har utgjort ein aukande del av jaktuttaket ser ein auke i gjennomsnittsalderen for felte dyr som er 2 år og eldre. Men gjennomsnittsalderen særleg for hanndyr er framleis låg i tillegg til at det er for få hanndyr i høve hodyr.

Det er blitt fleire bukkar, men vaksen bukk er det enno svært få av. Dette har negative effektar for brunstavviklinga. Foto: Johan Trygve Solheim.

4 Skader på jordbruksareal, skog, hagebruk m.v.

Hjorten si beiting påverkar vegetasjon og naturgrunnlaget og med det næringsinteresser som jord, skog og hagebruk. Skade i private hagar og på gravplassar, parkar o.l. kan og einskilde stader vere eit problem. Kollisjonar med hjort er og mange stader eit problem. Beiting frå hjort på jordbruksareal og skog kan medføre økonomiske tap for brukarane av betydeleg omfang. Omfanget av dette avheng av det lokale beitepresset, avlingstype og alder på skogen. Det økonomiske tapet er størst i meir intensive jordbruksproduksjonar som frukt og frilandsgrønnsaker. I utsette områder kan hjorten og gje betydeleg redusert avling i grasproduksjon.

4.1 Beiteskadar på jordbruksareal

Innmarksareala utgjer mange stader viktige beiteområde for hjorten, særskilt vår og haust.

Beitepresset er oftast størst i typisk vinterbeitområde der det står mykje dyr frå hausten av og til vårtrekket startar i byrjinga av mai. I slike område med lite snø der hjorten kjem til enga gjennom vinteren kan tapet bli særskilt stort då den beitar graset så hardt nedåt at mykje av dei beste og mest næringsrike grasslaga raskt går ut. Dette vert erstatta av meir beitestærke artar med lågare fôrverdi og produksjon, noko som medfører at enga må fornyast oftare om ein skal oppretthalde ein høg fôrproduksjon. I slike område kan det om det og vert beita gjennom vekstsesonen, vere snakk om eit avlingstap på opptil 40 % av totalavlinga. Forureining av hausta for med hjorteavføring som vert med i foret under haustinga kan og vere eit problem der hjorten beitar på innmark om sumaren.

For å avgrense skadane på jordbruksareal der hjorten beitar gjennom heile sumaren kan ei løysing vere å ta ut «problemduar» ved skadefellingsløyve på ettersumaren – tidleg haust før trekkduar kjem. Då det ofte er koller som etablerer eit slikt beitemønster må ein og ta omsyn til at dei oftast har kalv. Slikt skadefellingsløyve kan difor ikkje gjevast før kalvane tek til å fylgje mora på beite. Nokre stader ser ein og at bukkeflokkar legg seg til eit beitemønster der dei «okkuperer» innmarksareal og beiter fast der. Med tidleg jakttidsstart som no 1. september vil ein og innanfor ordinær jakttidsstart klare å få vekk slike dyr om ein prioriterar dette fyrst i jakta.

Nokre stader kan omfanget og kostnadane av hjorten si beiting på innmarksareal vere så store at hjortegjerde kan vere ei god investering. Det kommunale viltfondet kan og nyttast til å gje tilskot til slike gjerde.

Ved samarbeid gjennom bestandsplanar for større område kan fellingsløyva nyttast i heile bestandsplanområdet. Det vil sei at eit område med mange fellingsløyve og dårleg utteljing kan nytte fellingsløyva i områder med tettare bestandar og eventuelle beiteskadar.

4.2 Beiteskadar på skog

For skog er det i hovudsak 2 typar skader som medfører større økonomisk tap for skogeigaren. Dette gjeld borkgnaging på produksjonsskog (hogstklasse 3 og 4) av gran og knopp/skotbeiting på ungskog (hogstklasse 2) av gran og furu.

Borkgnaging på gran medfører ofte roteskadar i områda med gnag og rotstokken ver øydelagt som sagtømmer. Trea vert og svekka av råteangrepet noko som ofte kan medfører stammebrekk. Skotbeitinga på ungsog i hogsklasse 2 medfører sterkt redusert vekst og ved gjenteken hard skotbeiting kan det medføre at trea dør. Det er og eit problem mange stader at hjorten beitar i nyplantingar før plantene har fått rota seg og dei vert dragne opp av jorda.

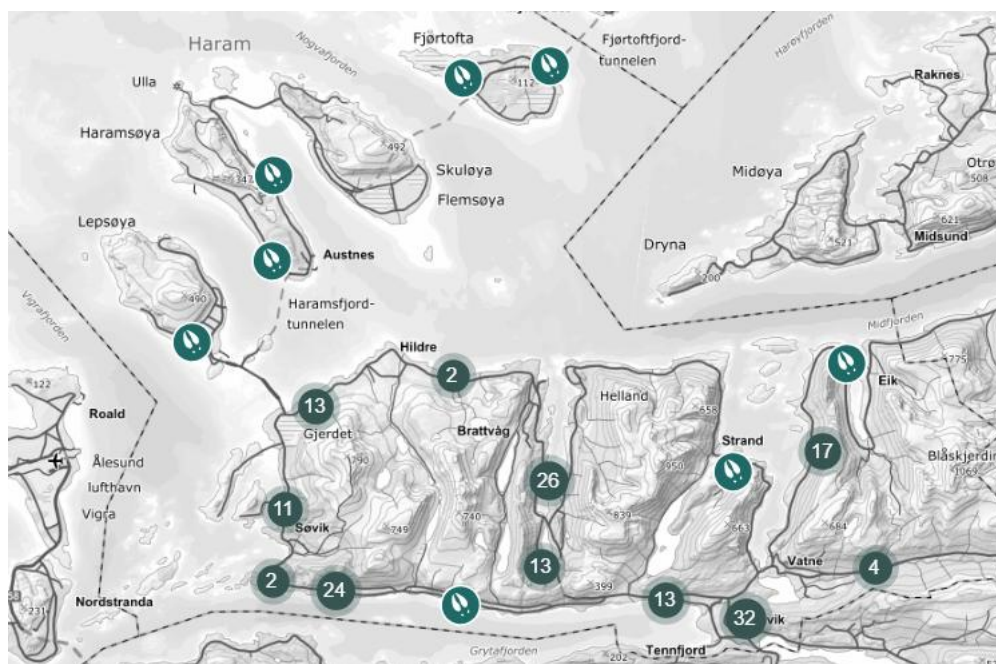
I høve skadar på skog er det vinterbeitelokalitetane som oftast er mest utsett, og ein del stader vil det etter hogst med dagens hjortebestand vere vanskeleg å få etablert ny skog med brukande tettleik og kvalitet. Om dette er av betydeleg omfang for etablering av ny skog kan Skoglova leggje føringar for at hjortebestanden må reduserast.

4.3 Skadar i hagar m.v.

Mange stader kan det vere problem med hjort som oppheld seg i bustadområde og gjer skade i hagar og på gravplassar m.v.. Slike problem er ofte knytt til einskilde dyr som fort vert lite sky overfor folk og vanskeleg å jage. Løysing på problemet i dei fleste tilfelle er å ta ut slike dyr ved jakt eller skadefellingsløyve.

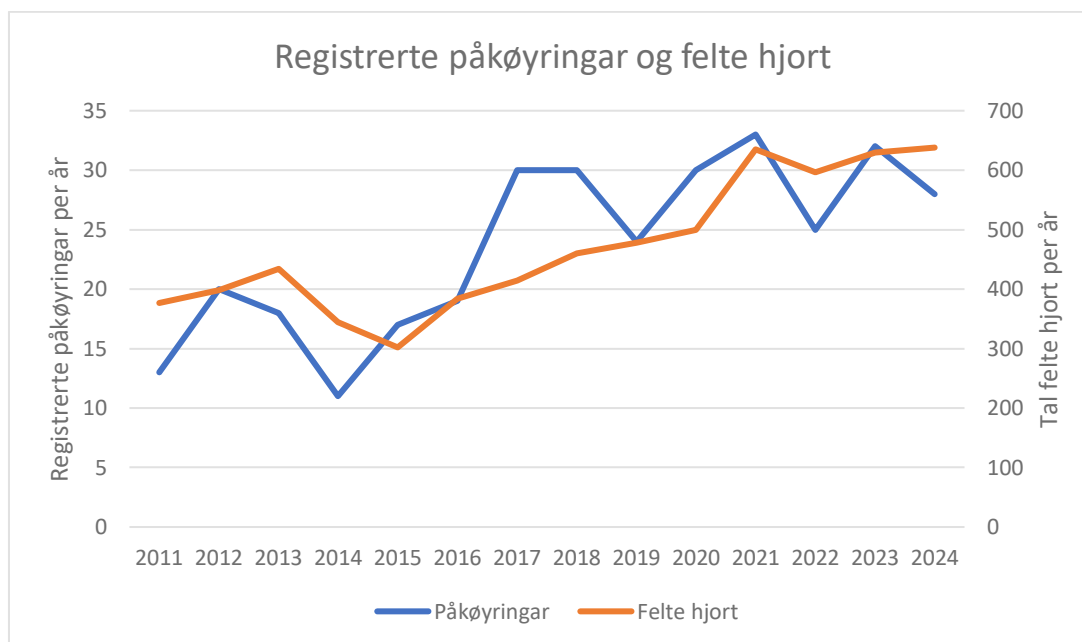
4.4 Påkøyringar

For å redusere påkøyrslar er det ei rekkje tiltak som kan setjast i verk. Dette kan vere utvida ryddebelt eller ledegjerder for å styre kryssingane til meir oversiktlege strekningar. Det er vegvesenet som utfører sikringstiltak langs vegnettet medan det er kommunen som har ansvaret for å registrere påkøyringar. For at vegstyremaktene skal kunne styre slike tiltak der dei gjev best effekt er det difor viktig at alle påkøyringar vert registrert i Hjorteviltregisteret. I kommunen er det i perioden 01.01.2011 – 31.12.2024 registrert i alt 330 påkøyringar i Hjorteviltregisteret. Ved å nytte kartløyisinga der kan vegstyremaktene ved eventuelle tiltak prioritere dei mest belasta strekningane/punkta.

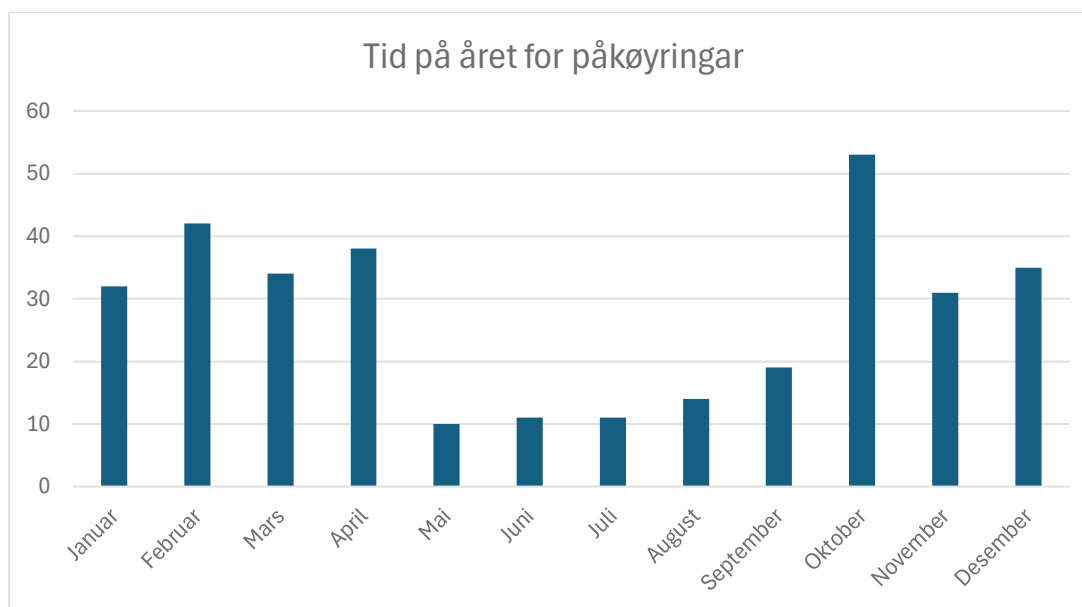
Figur 17: kartet syner fordelinga av registrerte påkøyringar i perioden 01.01.2011 – 31.12.2024 på ulike vegstrekningar. Klauvesymbolet gjeld 1 påkøyring medan tala syner antalet på kvar strekning/område.

Det er påkøyringar av hjort på vegar over det meste av kommunen men som kartet syner er det einskilde strekningar som er meir belasta enn andre.

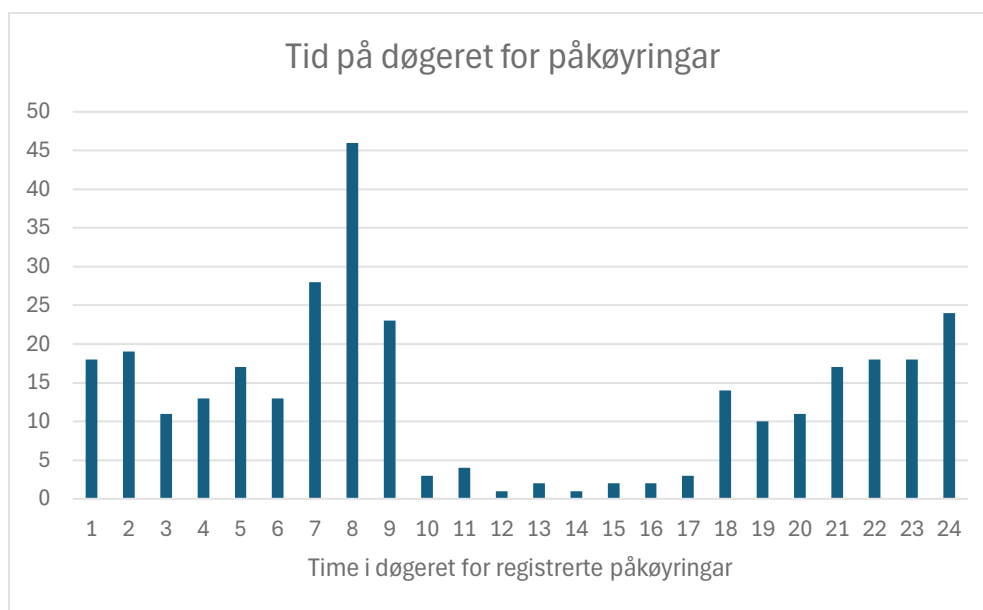
Figur 18 syner tal registrerte påkøyringar og tal felte hjort per år.

Talet påkøyringar av hjort vil i dei fleste tilfelle variere med bestandstettleiken. Som ein ser her så samsvarar talet påkøyringar med litt årlege variasjonar godt med talet felte hjort. Fellingstala speglar bestandsutviklinga med aukande bestand i perioden. Ved å redusere bestandstettleiken så vil ein og mest truleg og redusere talet påkøyringar.

Figur 19 syner korleis påkøyringane fordeler seg over året for perioden 2011 – 2024.

Oktober er den månaden i året der det skjer flest påkøyringar medan det er relativt få i sumarmånadane.

Figur 20 syner fordelinga av dei registrerte påkøyringane på klokketimar.

Ein stor del av påkøyringane skjer mellom kl 07 og 09 på morgonen då det ofte er dårlege lystilhøve om våren og hausten då dei fleste skjer.

5 Organisering, valdstruktur og områdebruk

For å kunne drive ei målretta bestandsforvaltning er det viktig at jaktrettshavarane er organisert i store nok og godt avgrensa einingar i høve årsleveområda til dei «lokale hjortebestandane». Denne organiseringa kan anten vere som vald eller at vald samarbeider om bestandsplanar ved å organisere seg i Bestandsplanområde.

5.1 Dagens valdstruktur og organisering

I Haram er det i dag 22 aktive vald med eit teljande areal som varierar frå 619 daa til 60.328 daa, samla teljande areal er 220.0454 daa. Av desse er det 5 vald med godkjend bestandsplan som siste året hadde tildelt om lag 70 % av alle tildelte fellingsløyve. Størstedelen av forvaltninga av hjorten skjer såleis utifrå bestandsplanar. For at all forvaltninga skal bli gjort utifrå bestandsplan bør ein vurdere å etablere eit bestandsplanområde slik at dei minste valda og skal kunne ta del i målretta forvaltning gjennom bestandsplan.

6 Forvaltningsmål og tiltak i planperioden

6.1 Hovudmål

Hjorten er ein viktig utmarksressurs i Haram kommune. Bestanden skal forvaltast slik at det sikrar grunnlaget for ei langsiktig og stabil hausting av hjort som ein ressurs for jakt, naturopplevingar

(rekreasjon), matproduksjon og næringsutvikling. Dette utan at konfliktnivået i høve nærings- og andre samfunnsinteresser vert for stort. Forvaltninga skal og sikre bestandar med sunne og friske dyr i god kondisjon utifrå dyra sin eigenverdi og omsynet til dyrevelferd.

6.2 Delmål

6.2.1 Bestandsretta og grunneigarstyrt forvaltning av hjortebestandane

Forvaltninga av hjort i Haram kommune skal i hovudsak gjerast ved bestandsplan. Det er i dag 22 aktive vald i kommunen med eit godkjent areal mellom 619 daa for det minste og 60 328 for det største. Dei 5 største av valda som har eit godkjent areal frå 11 675 daa til 60 328 daa har tildeling etter bestandsplanar, resten av valda har retta tildeling. Valda med bestandsplan har nær 70 % av dei tildelte fellingsløyva i kommunen. Sjølv om desse utgjør hovudtyngda av tildelingane ser ein det som fordelaktig å få flest mogleg av valda med i bestandsplansamarbeid. Sjølv dei største valda i kommunen er ikkje store nok til åleine å kunne drive ei bestandsretta forvaltning. Det er heller ikkje tenleg med veldig mange bestandsplanar. Eit alternativ for å få ei meir samordna og felles forvaltning for heile kommunen kan vere å få oppretta eit felles bestandsplanområde for heile kommunen. Då kan og dei mindre valda vere med i bestandsplansamarbeid.

6.2.2 Redusere omfanget av arealbrukskonfliktar i høve andre interesser

Kommunen skal gjennomføre si forvaltning basert på best mogleg kunnskapsgrunnlag. Det skal leggjast vekt på å redusere arealbrukskonfliktar i høve til:

- Skadar på jordbruksareal/avlingar og skog
- Påkøyringar/kollisjonar mellom hjort og motorkøyrerøy

For å redusere skadeomfanget på særskilt skog må vinterbestanden reduserast i høve dagens nivå. Størstedelen av påkøyringar skjer i vintermånadane og ein mindre vinterbestand vil mest truleg og kunne medføre noko mindre påkøyringar.

6.2.3 Redusere bestanden og legge til rette for eit stabilt jaktuttak

Både fellingstal, Sett hjort og tal påkøyringar tyder på at det lenge har vore vekst i bestanden og at den no er særskilt høg (Figur 7 og 18). Dei siste åra har veksten har flata ut og ein ser no kanskje teikn til ein liten reduksjon men bestanden er framleis særskilt høg. I takt med bestandsveksten har slaktevekta til dyra vore minkande (Figur 12 og 13) noko som er uheldig i høve kondisjon/ overleving og reproduksjon. Det er og skader på jordbruksproduksjon og skogbruk grunna beiting av hjort i delar av kommunen. Utviklinga for slaktevektar og kondisjon til dyra i bestandane har lenge vore negativ. Utifrå dette har ein som mål å redusere vinterbestanden.

Med ei betra kjønns og aldersstruktur i bestanden vil ein kunne hauste like mykje som dei siste åra på ein mindre vinterbestand enn ein har i dag.

6.2.4 Auke andelen eldre hanndyr i bestanden

Grunna ei overvekt av hanndyr i jaktuttaket over tid er det lite eldre hanndyr (5 år +) i dagens hjortebestandar. Desse har viktige funksjonar i høve brunstaktivitet som påverkar kalvingstidspunktet og dermed og vektutviklinga til dyra i bestanden. Sett hjort registreringane her tyder på at det no er særst få vaksne hanndyr i høve hodyr i bestanden her (Figur 10).Målet er at indeksen for sett kolle per bukk skal kome under 1,5 i løpet av perioden.

6.2.5 Auke gjennomsnittsalder til dyra i bestanden

Grunna låg gjennomsnittsalder blant dei vaksne dyra i bestandane er reproduksjonsevna låg i høve det den kan vere. Ein før difor på ein stor del «uproduktive» dyr gjennom vinteren som må konkurrere med produksjonsdyra om avgrensa matressursar. Ved å redusere bestanden med eit auka totaluttak ved å ta ut meir kalv og ungdyr vil ein redusere vinterbestanden samstundes som gjennomsnittsalderen til dyra i vinterbestanden aukar. Dette vil gje ei mindre men meir stabil og robust bestand med ei høgare reproduksjonsevne. Eldre koller (5 år+) går tidlegare i brunst enn ungkoller og før større kalvar som vert kalva tidlegare. Dette er viktig for vekt og kondisjonsutviklinga til dyra i bestanden og målet er at gjennomsnittsalderen til felte dyr 2 år og eldre skal auke til stabilt over 5 år for hanndyr og over 6 år for hodyr.

6.3 Tiltak

6.3.1 Bestandsretta og grunneigarstyrt forvaltning av hjortebestandane

Det skal leggjast til rette for og oppmodast om at flest mogleg av valda tek del i bestandsplansamarbeid. For at dei mindre valda og skal kunne ta del i bestandsplansamarbeid bør det arbeidast for etablering av eit felles bestandsplanområde i kommunen. Då vil det og verte færre bestandsplanar å forhalda seg til. Kommunen skal støtte arbeid med samarbeid, organisering og bestandsplanar med tilskot frå det kommunale viltfondet.

6.3.2 Forvaltninga skal vere kunnskapsbasert

Sett hjort er det beste verktøyet ein i dag har for å kunne sjå bestandsmessige endringar. For at dette verktøyet skal vere best mogleg er ein avhengig av at det vert registrert mest mogleg data frå jakt. Oppslutninga om dette er brukbar og aukande i kommunen men det bør oppmodast om at det vert registrert frå all jakt, særleg utmarksjakt som gjev mest sikre data.

Avskytings mønster og bestandsutvikling har vore mykje godt lik over heile vestlandet sidan byrjinga av – 90 talet då *Overvåkingsprogrammet for hjortevilt* starta. Data frå overvåkingsregionane på vestlandet er difor relevante og kan og bør nyttast her i kommunen og.

6.3.3 Redusere omfanget av arealbrukskonfliktar i høve andre interesser

Alle rapporterte påkøyringar skal registrerast i Hjorteviltregisteret. Samarbeid med vegmyndigheitene for – om mogleg å få sett i verk tiltak på utsette strekningar.

Stogge bestandsveksten og redusere vinterbestanden gjennom auka totaluttak med ei overvekt av hodyr og ein stor del kalv og ungdyr.

6.3.4 Auke andelen eldre hanndyr i bestanden

Kalv og ungdyr skal utgjere ein stor del av jaktuttaket samstundes som ein må ha ei større overvekt av hodyr i det samla jaktuttaket enn det ein har hatt dei siste åra.

6.3.5 Auke gjennomsnittsalder til dyra i bestanden

Kalv og ungdyr skal utgjere minst 65 % av det samla jaktuttaket der kalv skal utgjere minst halvparten.

Det skal gjennomførast årlege vurderingar av status på om forvaltninga er i tråd med mål og tiltak.